

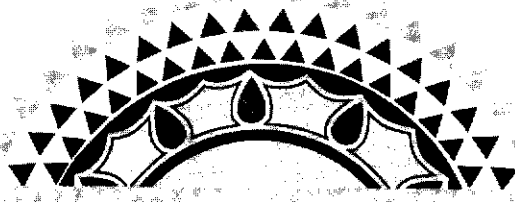
New Thought

پروپشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

آشنایی با ادیان جدید (۹)

"تفکر نو" در رازورزی

جرج کریسیدز*
باقر طالبی دارابی



این پرسش که یک دین اقلیت باید چه اندازه جدید باشد تا در شمار جنبش‌های نوپدید دینی به حساب آید؟ پرسش اساسی است. در این نوشتار به بررسی برخی از جنبش‌های نوپدید دینی قدیمی‌تر که ادعاهایشان مبنی بر نو بودن اینک زیر سوال است، می‌پردازیم.

ادیان مانند هر امر دیگر دستخوش گذر زمان می‌شوند و از این رو وجاهت ادعاهایی مبنی بر آنکه مورمون‌ها (قدیس‌های آخرالزمان)، شهود یهوه و تئوزوفیست‌ها - موضوع مورد مطالعه شماره‌های قبل - دین‌های جدید هستند، امروزه مورد تردیدند. مع‌الوصف، این گروه‌ها همچنان بحث انگیز باقی مانده‌اند و مورمون‌ها و شهود یهوه، به‌ویژه، پذیرای توصیف‌گر "کالت" (کیش) و هدف حمله مسیحیان انجیلی [مسیحیانی که معتقدند نجات، از ایمان به مسیحی که مرگش فدیه گناهان است حاصل می‌شود و برحیثیت کتاب مقدس و تبلیغ دینی - به‌عنوان همدریف شعائر مذهبی و اعمال دینی - تاکید می‌ورزند] قرار دارند. این جنبش‌های نوپدید دینی قدیمی‌تر را می‌توان براساس طرح طبقه‌بندی "گاردون ملتون" (۱) به سه گروه کلی تقسیم کرد.

نخست گروه‌هایی که تحت تاثیر "مزم" (۲) بوده و مسیحیان انجیلی از آنها با برچسب رازورز (۳) یا روح‌گرا (۴) - که البته امروزه این واژه به معنای معنویت‌گرا بیشتر به کار می‌رود - نام می‌برند؛ اما در مقابل آنها را "تفکر نو" (۵) نیز می‌خوانند.

دوم گروه‌هایی که بنا به ادعا اصولاً از ویژگی مسیحی بودن برخوردارند و به خطاناپذیری متون مقدس مسیحی اعتقاد داشته و تفسیرهای متعین و نوآورانه‌ای درخور زمان حاضر ارائه می‌کنند. سوم گروه‌هایی که تا حد زیادی متأثر از عقاید تئوزوفیک "مادام هلنا بلاواتسکی" (۶) و "هنری استیل اولکات" (۷) هستند.

تفکر نو:

مزم ریسیم (۸)

بنا به گفته گاردون ملتون "تفکر نو" ریشه در عقاید و نظرات آنتوان فرانز (فردریش) مزم (۹) (۱۷۳۴-۱۸۱۵) دارد. مزم، البته با مزم‌ریسم و تحول آن به هیپنوتیزم به‌ویژه گونه‌های مرحله‌ای‌اش (۱۰) [که آزمودن بازداشت‌ها یا منعیاتش را نادیده می‌گیرد و مشتاقانه دست به نقش‌هایی می‌زند که برای او غیرعادی است. از این جنبه برای سرگرمی استفاده می‌کنند]. پیوند خورده است. وی عقایدی که در زمان او، هم به لحاظ علمی و هم به لحاظ دینی در حال افزایش

بودند را کنار هم جمع کرد. مزم با کمک کشفیات جدیدی که توسط "لوییجی گالوانی" (پزشک و فیزیکی‌دان ایتالیایی) و "کنت آلساندرو ولتا" (فیزیکی‌دان ایتالیایی) در الکتریسیته و مغناطیس به دست آمده بود، تحولاتی در دارو و درمان، ستاره‌شناسی و عقاید گوناگون رازورزانه‌ای که رواج داشت، پدید آورد.

او از این عقیده سخن به میان آورد که جسم هر کس در احاطه یک میدان یا "سیاله" مغناطیسی است و واژه‌های میدان (۱۱) و سیاله (۱۲) که "نیروهای کلی" (۱۳) را جابه‌جا می‌کنند، مترادف هم به کار می‌برد. گاه موانعی سد راه این سیاله می‌شود و گونه‌های مختلف بیماری را به وجود می‌آورد. این عقیده به "مغناطیس حیوانی" (۱۴) یا گاه "الکترو-بیولوژی" (۱۵) شهرت یافت. مزم برای از بین بردن عدم تعادل میدان‌های مغناطیسی بدن فرد ابزارهای گوناگونی ایجاد کرد. برخی از جلسات شفابخشی‌اش تاحدی به جلسات احضار ارواح شبیه بود که شرکت‌کنندگان به دور دیگری پر از اسیدسولفوریک (که تا این اواخر در سطح وسیعی برای تولید الکتریسیته در آزمایشگاه‌ها به کار می‌رفته است) می‌نشستند و دست در حلقه یا میله‌هایی که بخشی از آن در دیگ فرو رفته بود، داشتند و بدین‌سان به هم متصل بودند. این حالت گویی موجب تولید الکتریسیته در افرادی که به دور دیگ حلقه زده بودند، می‌شد. استفاده از "حساس" (۱۶) (فردی که دارای صداقت اخلاقی سطح بالا و در تمرکز گرفتن با مهارت است) که می‌تواند از مغناطیس آهنین پیرامون بدن فرد عبور کند و یا به‌طور مستقیم با دست‌ها یا شامه‌اش روی بدن بیمار اثر بگذارد، راه دیگر شفابخشی بود. از فنون شفابخشی، قراردادن بیمار در حالت خلسه بود که در نتیجه آن بیمار گاه به "غیب‌گویی" می‌پرداخت. از این رو مزم‌ریسم با غیب‌بینی (۱۷) پیوند خورد. مزم‌ریسم با جمجمه‌شناسی (۱۸) (فیزیولوژی مغز) نیز که در قرن نوزدهم هنوز ناآشنا و در پرده‌ای از ابهام بود، ارتباط همزیستی دارد. در سال ۱۹۲۴ "جان الیوتسون" (۱۹) که رهبری احیای مزم‌ریسم در انگلستان را برعهده داشت، "جامعه جمجمه‌شناسی بریتانیا" (۲۰) را تاسیس کرد.

لاجرم عقاید مزم انتقاد شدید دیگر پزشکان را برانگیخت و در نتیجه مجبور به ترک اتریش به مقصد پاریس شد. در پاریس نیز نشان داد که به همان اندازه بحث‌انگیز است و به انجام سحر و جادو متهم شد. در سال ۱۷۸۴ شاه لوئی شانزدهم کمیسویی را برای تفحص از مزم تشکیل داد که

شامل "بنیامین فرانکلین" (۲۱) و "لاووازیه" (۲۲) بود.

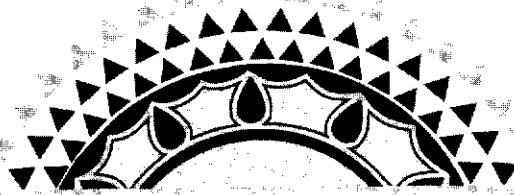
انقلاب فرانسه موجب شد مزم در نهایت به لندن عزیمت و مزم‌ریسم را در فرانسه به امان خدا رها کند. با این حال مزم‌ریسم در دهه ۱۹۲۰ رونق دوباره‌ای یافت و در سال ۱۸۳۷ وارد بریتانیا شد. پس از مرگ مزم در سال ۱۸۱۵ برخی از شاگردان وی ادعا کردند که همچنان در ارتباط روحی و روانی با وی هستند و به‌این ترتیب روابط میان مزم‌ریسم و رازورزی قوت بیشتری یافت.

مزم تاثیر مهمی بر فروید داشته است؛ فرویدی که به‌خاطر روانکاوی ناموراست، هیپنوتیزم را از فنون مزم بیرون کشید. "هنگراف" (۲۳) مدعی است که غیب‌بینی، جمجمه‌شناسی و مزم‌ریسم عوامل موثری در پیدایش روانکاوی بودند و از آن به "دانش" قرن بیستم یاد می‌کند که روانکاو در آن نقش "حساس" را دارد. برای هدف‌های کنونی‌مان مزم از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است چون "تفکر نو" را به‌وجود آورد که تاکیدی ویژه بر توانایی‌های ذهن دارد و از نقش خاص آن توانایی‌ها در شفابخشی - عقیده‌ای که بیشتر در علوم مسیحی و نیز در معنویت‌گرایی بروز و ظهور یافت - سخن می‌گوید. برای درک درست "تفکر نو" دو مجموعه فکری دیگر نیز مهم هستند: مکتب "سوئدن بورگ" (۲۴) و مکتب "تعالی‌گرا" (۲۵).

مکتب سوئدن بورگ

ایمانوئل سوئدن بورگ (۱۶۸۸-۱۷۲۲) پسر یاسپر سوئدن بورگ استاد لوتری مسلک الهیات در دانشگاه اویسالا (۲۶) و اسقف اسکارا (۲۷) است. در ریاضیات و علوم تحصیل کرد و دورانی برجسته را در مدیریت استخراج معدن و فلزشناسی پشت سر گذاشت. سوئدن بورگ به‌رغم اشتغال داشتن به‌این امور سکولار و غیردینی، دلمشغولی ویژه‌ای به ماهیت روح و چگونگی ارتباط آن با بدن داشت و به‌این نتیجه رسیده بود که نیروی حیات در کرتکس مغز ساکن است و از راه خون به سرتاسر بدن جریان می‌یابد.

طی سال‌های ۱۷۳۴ تا ۱۷۴۵ اندیشه سوئدن بورگ جنبه کاملاً تازه‌ای پیدا کرد. در سال ۱۷۴۴ کشف و شهود او با رویت عیسی مسیح شروع شد و به دنبال آن تجلی فرشتگان و ارواح، مشاهده بهشت و دوزخ و حتی خدا برای او حاصل شد. سوئدن بورگ این شهودات و روایا را در مجموعه‌ای با نام "مجله روایا" گرد آورد. در سال ۱۷۴۵ برای تامل عمیق‌تر در کتاب مقدس تحصیل عرفی را رها کرد و در نهایت در سال ۱۹۴۷ از سمت خود در هیات معادن سوئد کناره گرفت. سوئدن بورگ مدعی بود



چهره‌هایی در تاریخ بشریت که بینش‌های خاصی داشته‌اند و این آنها را از دیگران متمایز می‌کند. امرسون آماده بود که سوئدن بورگ را در ردیف افلاطون، شکسپیر و گوته قرار دهد.

پی‌نوشت‌ها:

- 1-Gordon Melton
- 2-Mesmer
- 3-occultist
- 4-Spiritualistic
- 5-New thought
- 6-Madam Helena Blavatski
- 7-Henry steel olcott
- 8-Mesmerism
- 9-Mesmer (Friedrich) Anton Franz
- 10-Stage versions
- 11-Field
- 12-Fluid
- 13-Universal forces
- 14-Animal Magnetism
- 15-biology-Electro
- 16-Sensitive
- 17-Clairvoyance
- 18-Phrenology
- 19-John Eliotson
- 20-British Phrenological Society
- 21-Bejamin Franclin
- 22-Lavoisier
- 23-Hanegraaff
- 24-Swedenborgianism
- 25-Transcendentalism
- 26-Upsala
- 27-Skara
- ۲۸-... و شهر مقدس اورشلیم جدید را دیدم که از جانب خدا از آسمان نازل می‌شود... (مکاشفه یوحنا رسول ۲: ۲۱).
- ۲۹-Correspondences
- ۳۰-این کتاب در سال ۱۷۸۴ با نام انگلیسی **key Aspiritual** (کلیدی معنوی) انتشار یافت.
- 31-Natural
- 32-Spiritual
- 33-Divine
- 34-Apprehension
- 35-Peter Washington
- ۳۶- در سفری علمی به کشور انگلستان، از یکی از مراکز دینی سوئدن بورگ دیدن کردم. در جلسه‌ای که با دو تن از مبلغان و فعالان این مکتب داشتیم این نکته را مطرح کردم که اگر شما قائلید که سوئدن بورگ درد اتحاد کلیسا را داشت و چندگانگی رنجش می‌داد و نمی‌خواست خود کلیسایی ایجاد کند، چرا این کلیسا را بنیاد نهادید، در پاسخ که البته چندان قانع‌کننده نبود، اظهار داشتند که سوئدن بورگ ساخت دیگران ساختند!
- 37-Swedenborg Society
- General Church of the New Jorusalem
- 38
- 39-Bryn Athyn
- 40-Spiritualism
- 41-Psychical Research
- 42-(1882-1803) Ralph waldo Emerson
- 43-Representativemen
- *George chryssides, Exploring New Religions, Continuum,1999.ch.

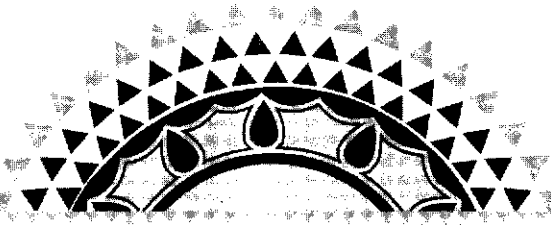
پیتر واشینگتن (۳۵) از چهار نکته کلیدی در اندیشه سوئدن بورگ سخن به میان می‌آورد: نظریه "مطابقت‌ها" [میان جهان مادی و جهان معنوی]؛ ارتباط با عالم ارواح؛ عقیده به بخشودگی دینی-سیاسی جدید و سازگاری علم و دین، خیال و عقل. نکته پنجمی را نیز می‌توان افزود: عقیده به مسوولیت و اخلاق عملی. دلمشغولی سوئدن بورگ آن بود که عقاید او که باید در درون کلیسای مسیح تبلیغ و ترویج شود در یک سازمان دینی جداگانه تبلیغ شود. (۳۶) با این حال پس از مرگ وی پنج کشیش که قبلاً ویزلی (پایه‌گذار مسیحیت متدیست) مسلک بودند، کلیسای اورشلیم جدید (و نیز معروف به "کلیسای جدید") را در سال ۱۷۸۷ تاسیس کردند. نخستین جماعت دینی آمریکایی در سال ۱۷۹۲ پایه‌ریزی شد و در سال ۱۸۱۰ "جامعه سوئدن بورگ" (۳۷) - برای انتشار و ترویج آموزه‌های وی- در انگلیس شروع به کار کرد. در سال ۱۸۹۷ "کلیسای عام اورشلیم جدید" (۳۸) در براین آتین (۳۹) در ایالات متحده آمریکا برپا شد. کلیسای اورشلیم جدید دچار انحطاط سختی شد و هم‌اکنون نوشته‌های سوئدن بورگ را فقط تعداد انگشت‌شمار پیروانش می‌خوانند، اما مکتب سوئدن بورگ گرا تأثیری مهم بر شماری از گونه‌های معنویت داشته است. کلیسای جدید دست‌کم توانست شخصیتی مانند پلر ویلیام جیمز را جذب کند و تأثیر مهمی بر علاقه‌مندی و نحوه رفتار جیمز در قبال تجربه دینی داشته باشد. علاقه سوئدن بورگ به جهان ارواح در ظهور "معنویت گرای" (۴۰) نقش اساسی داشته است، گرچه معنویت‌گرایان انتقادهایی بر سوئدن بورگ وارد می‌دانند و به زبان‌های مختلف او را به تأکید ناروا بر جهان مادی، انکار الوهیت مسیح و قراردادن خود در جایگاه واسطه بی‌بدیل وحی متهم می‌کنند. در مقابل سوئدن بورگ نیز نسبت به ارتباط و تماس سرسری و بی‌قید با ارواح هشدار می‌دهد.

علاقه سوئدن بورگ به ارواح راه را برای گرایش‌های بعدی به تحول "تفکر نو" و تحقیق روانی (۴۱) هموار کرد. هواداران عصر جدید امروزه دلمشغولی خود به کار رویا (پدیده‌های غیرعادی و روانی) را مستقیماً به سوئدن بورگ نسبت نمی‌دهند، اما عقاید وی به‌این جنبش تحریک بخشید. از مهمترین تحریک‌بخشی‌ها تأثیری است که سوئدن بورگ بر "رالف والدو امرسون" (۴۲) شاعر و مقاله‌نویس آمریکایی و جنبش تعالی‌گرا داشته است. امرسون سوئدن بورگ را یکی از "مردان برجسته" (۴۳) خود معرفی می‌کند. یعنی

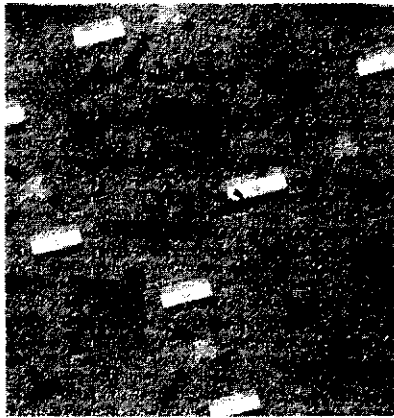
که نزدیک به سی سال از زندگی‌اش با ارواح و فرشتگان و با خود خدا در تماس بوده است. از نظر معیارهای سنتی مسیحی، الهیات سوئدن بورگ از چند جهت راست‌کیشی نیست. او تعلیم داد که مسیح پسر خدا نبود، بلکه خود خدا بود که به‌صورت انسان تجلی کرد: "باید عیسی را چنان خدا، بی‌واسطه، پرستش کرد نه از آن‌رو که واسطه میان انسان و خداست. عیسی واسطه کفار گناهان نیست، بلکه کسی است که رهایی از ارتکاب گناه را پیشکش می‌کند. مسوولیت و محبت در کردار شرط‌های کسب اجازه ورود به بهشت هستند، بنابراین محاسبه روز جزا برای ارزیابی و سنجش سیرت مردان و زنان است." یکی از رویاهای به‌ویژه قابل ذکر سوئدن بورگ رویایی است که در آن "اورشلیم جدید" را می‌بیند که درحال فرود آمدن از آسمان به زمین است، همان‌گونه که یوحنا در کتاب مکاشفه توصیف کرده است (۲۸).

سوئدن بورگ این رویا را نه هشدار نسبت به پریشانی آینده، بلکه حاکی از واقعه‌ای تاویل کرد که در سال ۱۷۵۷ عملاً محقق شد. بازگشت دوم مسیح به‌واقع اتفاق افتاد تا راه را برای یک عفو جدید و گامی رو به تکامل در تحول معنوی انسان هموار کند.

سوئدن بورگ در مجموع ۳۰ اثر الهیاتی شامل تفسیرهایی بر کتاب‌های کتاب مقدس منتشر کرد. وی بر این اعتقاد نبود که باید به تک‌تک الفاظ کتاب مقدس به‌طور کلی ایمان داشت: "اهمیت کتاب مقدس به آموزه‌های معنوی آن است. چنین نیست که تمامی کتاب‌های کتاب مقدس به یک میزان دارای تعلیم معنوی باشند، اناجیل و کتاب مکاشفه یوحنا از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند." در آخرین نوشته‌هایش وزن بیشتری برای رساله‌های عهد جدید به‌ویژه رساله یوحنا رسول قائل است. نظریه "مطابقت‌ها" (۲۹) که در کتابش با نام "Claris Hieroglyphica" (۳۰) تفریر کرد، دارای اهمیت ویژه‌ای است. سوئدن بورگ در این اثر اظهار می‌دارد که هر چیزی در هستی دارای سه سطح از معناست: طبیعی (۳۱)، معنوی (۳۲) و الهی (۳۳). معنای طبیعی معنایی است که از مشاهدات بشری به دست می‌آید، یعنی علوم و تاریخ؛ معنای معنوی از ذهن و قوه تخیل آن حاصل شده و معنای الهی به درک (۳۴) خدا مربوط است. بنابراین جهان مادی دارای یک ساختار معنوی است و هرآنچه در این جهان مادی وجود دارد دارای چنان قابلیت است که می‌تواند راهی به جانب این دو سطح عالی‌تر داشته و منطبق با آن درک شود.



آثار منتشره مؤسسه گفت و گوی ادیان



تقویم تعطیلات رسمی زرتشتیان، کلیمیان، آشوریان و ارمنیان در ایران
این کتاب در چهار بخش «تقویم تعطیلات رسمی زرتشتیان، کلیمیان، آشوریان و ارمنیان» طراحی شده است و در هر بخش علاوه بر درج مناسبت‌ها، توضیحات اجمالی نیز درباره آنها آمده است. کتاب ۸۰ صفحه و قیمت آن ۱۲۰۰ تومان است که مشترکان مجله «اخبار ادیان» ۲۰ درصد تخفیف خواهند داشت.

در صورتی که مایل به خرید این کتاب هستید، برگ درخواست زیر را پر کرده، پس از واریز کردن وجه، به همراه فیش پرداختی به نشانی و یا نامبر زیر ارسال کنید و یا مستقیماً به دفتر مؤسسه مراجعه فرمایید.

از برخورد تا گفت و گو

کتاب «از برخورد تا گفت و گو» مجموعه‌ای از مقالات و فصول برگزیده متفکران و نویسندگانی چون سیدمحمد حسین فضل‌الله، «موریس بورمانس»، «رضوان السید»، «سعد غراب» و «سمیر جیلل الیسوعی» است که هر کدام از زاویه خاصی موضوع روابط مسلمانان و مسیحیان را در طول تاریخ بررسی کرده و ظرفیت‌های دو دین اسلام و مسیحیت را جهت تعامل مسالمت‌آمیز بیان کرده‌اند.

کتاب توسط حمیدرضا شریعتمداری ترجمه شده و در ۲۵۸ صفحه به چاپ رسیده است. قیمت آن نیز ۲۲۰۰ تومان است که برای مشترکین مجله «اخبار ادیان» ۲۰ درصد تخفیف منظور خواهد شد. در صورتی که مایل به خرید این کتاب هستید، برگ درخواست زیر را تکمیل و پس از واریز کردن وجه، به همراه فیش پرداختی به نشانی و یا نامبر زیر ارسال کنید و یا مستقیماً به دفتر مؤسسه مراجعه فرمایید.

تهران، خیابان ولیعصر، روبه‌روی جام جم، خیابان شهید طاهری، شماره ۳۸، مؤسسه گفت‌وگوی ادیان،
تلفن ۰۲۰۴۰۳۴۰، شماره ۰۲۰۵۲۳۵۵، صندوق پستی ۱۵۸۷۵-۵۹۱۳، گاه‌علوم انسانی و مطالعات فرهنگی



مهرکتاب ادیان

نام و نام خانوادگی:
نام و تعداد کتاب درخواستی:

نشانی:

کدپستی:
تلفن:

شماره اشتراک مجله «اخبار ادیان» (در صورتی که مشترک هستید):